

Waldorfská škola

PhDr. et Mgr. Jan Boněk

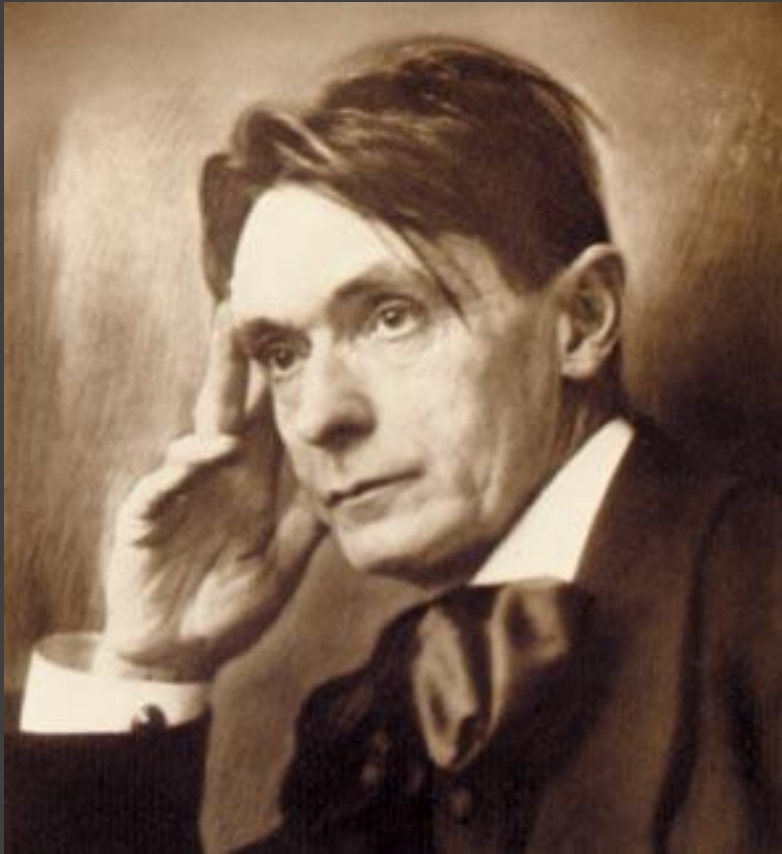
Waldorfská pedagogika a Rudolf Steiner

Rudolf Steiner

Waldorfská pedagogika

Waldorfský učitel

Epochové vyučování

Rudolf Steiner
(1861 – 1925)

- Zakladatel waldorfské pedagogiky (r. 1919)
- Založil první waldorfskou školu ve Stuttgartu
- Autor širšího konceptu proměny společnosti – Idea sociální trojčlennosti
- Zakladatel filozoficko - duchovního směru - Antroposofie

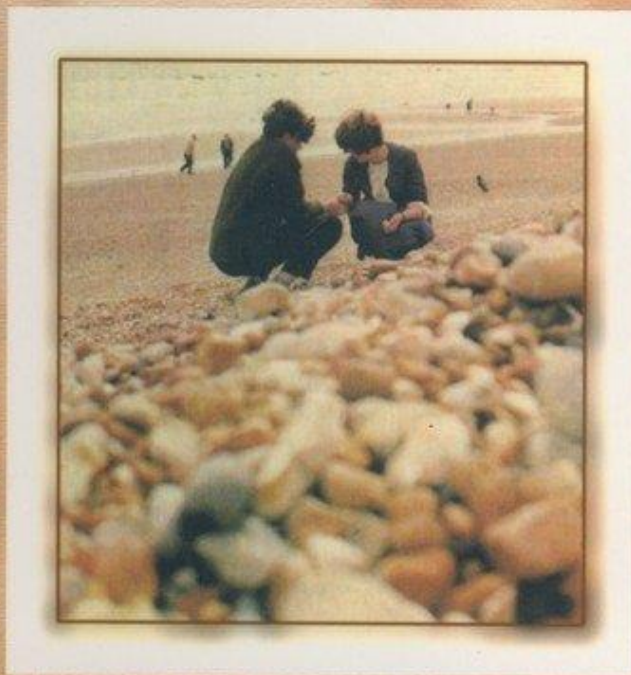

VÝCHOVA KE SVOBODĚ

PEDAGOGIKA RUDOLFA STEINERA

BALTAZAR

Hledání vztahu jako základ pedagogiky

Tomáš Zuzák

FABULA 2004

Číslo 1/2008

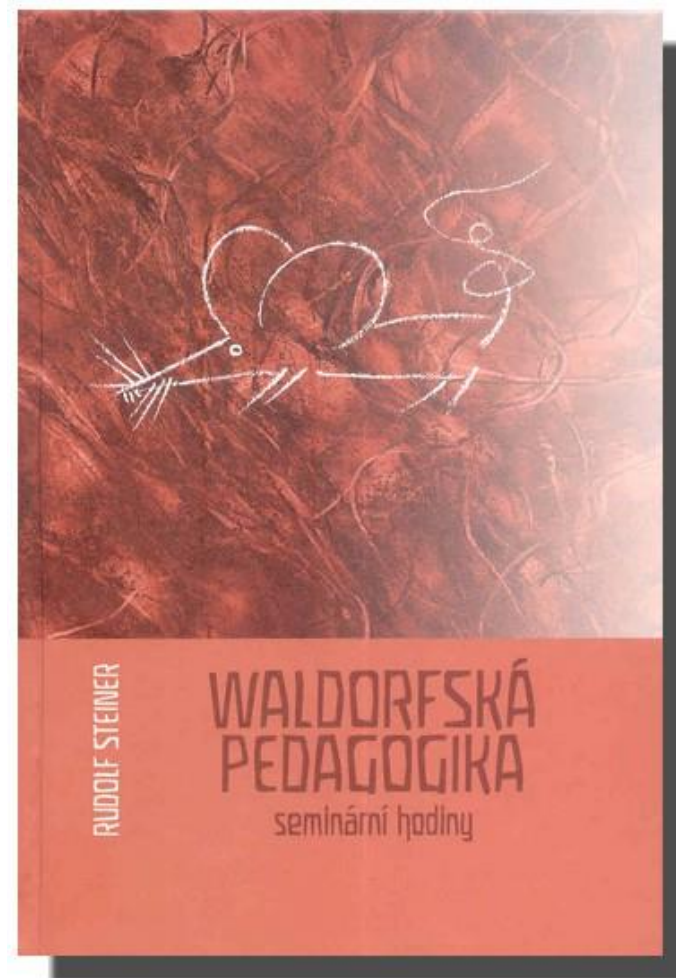
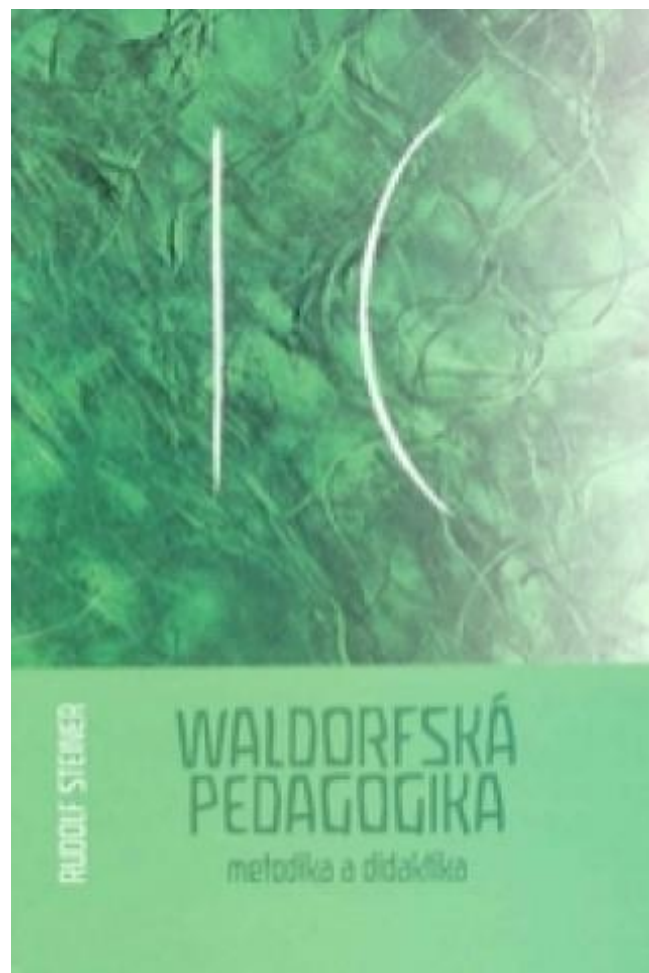
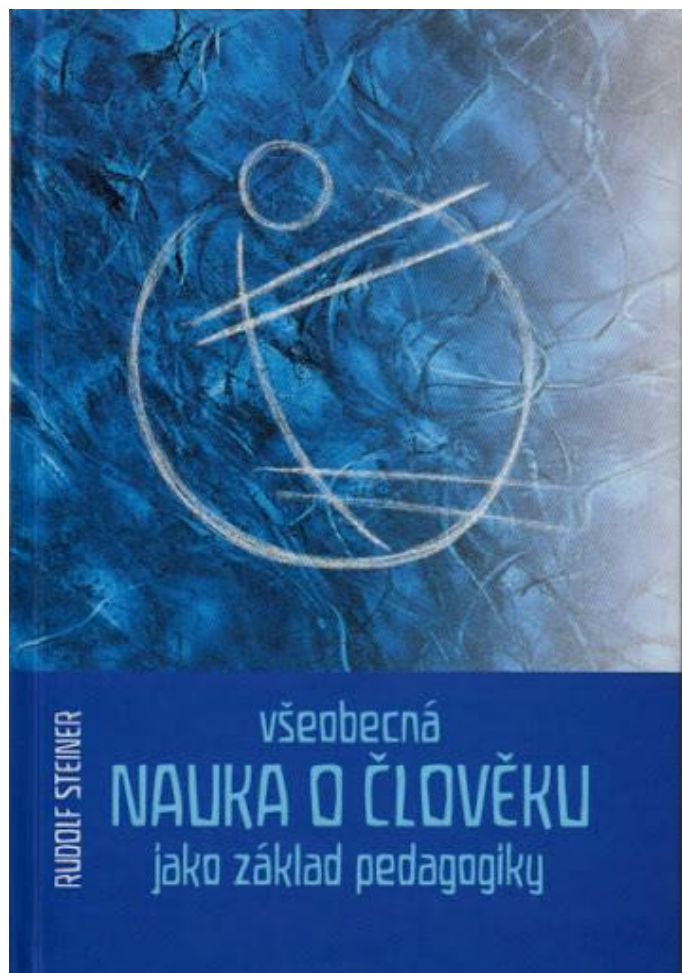
Člověk a výchova

Časopis pro waldorfskou pedagogiku

Téma: Ekologie a ekologická výchova

Mýty o waldorfské škole

- že je waldorfská škola náboženskou školou
- že se na waldorfské škole učí antroposofie
- že jsou waldorfské školy řízeny nějakou sektou
- že jsou waldorfské školy pouze pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami
- že je waldorfská škola tzv. „školou hrou“, tedy, že si mohou děti ve vyučování dělat co chtějí
- že je na waldorfské škole, zejména na prvním stupni, učení pomalejší

Waldorfská pedagogika

STRUČNĚ O WALDORFSKÉ PEDAGOGICE

ŠIROKÝ ZÁKLAD

V učebních plánech waldorfských škol se zřetelně projevuje snaha nenařazovat žádný předmět či skupinu předmětů nad druhé. Také proto jsou všechny předměty zařazené do 1. - 9. ročníku waldorfské školy pro všechny žáky povinné. Dívky se tak účastní i práce se dřevem a kovem, chlapci pletou, háčkují, atd. Smyslem je dát všem dětem široký, nespécializovaný základ - každý z předmětů totiž rozvíjí dílčí aspekty široké palety lidských kvalit. Dalším důležitým zřetelem, který je v učebním plánu zohledněn, je co možná největší prolínání jednotlivých témat. Ve vyučování je snaha stavět mosty mezi jednotlivými obory a předměty, představovat dětem svět ve vzájemných vztazích a ve vztahu k člověku.

CELISTVOST

Již Komenský radil vybrat základní věci a zajistit celistvost vzdělání. Stavěl se za to, aby dítě bylo uváděno do vědění pomocí obrazů budovaných na jednoduchých základech. Stejně tak na waldorfských školách v jednotlivých předmětech, oblastech a tématech učitel usiluje především osvětlení základních principů. Volí proto několik zřetelných příkladů, které jsou blízké dětem daného věku a nesnaží se zahrnovat žáky encyklopedickými přehledy.

POHYB

V metodách, jimiž učitelé waldorfských škol uvádějí své žáky do učiva, hraje důležitou roli obraz, rytmus a pohyb. Podobně významná role je dnes částí tradiční pedagogické veřejnosti přiznávána i rytmu. Organickou součástí metod vyučování a učení mnoha předmětů učebního plánu je ve waldorfské škole i řada pohybových aktivit. Všechny tyto prvky, o jejichž nedostatčném docenění se často hovoří, tedy učitelé waldorfských škol běžně využívají k naplňování výchovných a vzdělávacích cílů.

SLOVNÍ HODNOCENÍ

Výkony žáků nejsou motivovány známkovým hodnocením, ale živým zájmem o probíranou látku. Vysvědčení na konci školního roku mají formu slovního hodnocení, které charakterizuje všechny přednosti a nedostatky dítěte, jeho pokroky i obtíže v uplynulém školním roce. Pro život a práci ve waldorfských školách platí zásada, že spolupráce žáků jasně převažuje nad jejich vzájemnou soutěživostí.

KONCEPCE

Waldorfská škola byla založena jako jednotná dvanáctiletá všeobecně-vzdělávací škola pro děti všech sociálních vrstev společnosti. Vedle tradičního obsahu (vzdělávací program waldorfských škol v Čechách naplňuje vzdělávací standardy vydané Ministerstvem školství) má waldorfská škola zajišťovat všestranný rozvoj dítěte v praktických a uměleckých oborech - učební plán waldorfských škol je velmi bohatý. Je tím zohledněna skutečnost, že schopnosti nadání dětí se velmi odlišují. I proto tu nalezneme vedle „tradičních“ předmětů například i kniharství, pletení, tkání, zahradnictví, zeměměřičství, atd. Touto rozmanitostí nabídky se chtějí učitelé waldorfských škol co nejvíce přiblížit stavu, kdy každé dítě pro sebe najde v učebním plánu něco v čem bude mít šanci vyniknout - zužuje se tak rozdíl mezi méně a více nadanými nebo zrůcnými.

EPOCHOVÉ VYUČOVÁNÍ

Vyučování hlavních předmětů (matematika, mateřský jazyk, literatura, čtení, fyzika, chemie, přírodopis, dějepis, zeměpis a další) probíhá v tzv. epochách - dvouhodinový vyučovací blok, který se ještě dále dělí na část rytmickou, vyučovací a vyprávěcí, je monotematický a po dobu 3 až 4 týdnů při něm učitel rozvíjí jedno dané téma (například matematické operace, stavba domu, dějiny Recka). Další předměty (jazyky, tělesná, pracovní a hudební výchova, eurytmie apod.) se již vyučují v klasických vyučovacích hodinách. I při nich se však učitel snaží zachovat rozčlenění na část rytmickou - plnou říkadla a písniček, část vyučovací, ve které se probírá nová látka a vyprávěcí část, která by měla třídu uklidnit a harmonizovat.

UČEBNICE

Dalším specifikem waldorfských škol je absence učebnic. Jejich roli plní materiály, které si učitel sám, eventuálně ve spolupráci s kolegy vybírá nebo vytváří. Knihy mohou být doplňkem (např. cvičebnice a atlasy), nikoli hlavním prostředkem výuky, neboť postrádají vztah ke konkrétní pedagogické situaci a svou strnulostí nevyhovují dynamickému postupu a momentálnímu stavu třídy. Velký význam je v této souvislosti přikládán žakovským pracovním a epochovým sešitům, které jsou vypracovány s velkou pečlivostí a žákům při přípravě učebnice nahrazují.

SPECIFIKA

- projektové vyučování v tzv. epochách
- exemplární pojetí výuky
- postup od celku k jednotlivostem, možnostem řešení, variantám
- rytmus vyučovací hodiny, dne, týdne, roku
- pracovní sešity místo učebnic
- metodický trojkrok - pozorování, popisování, vyvozování
- umělecký ráz vyučování
- řemesla a pracovní činnosti
- eurytmie

VÝCHODISKA

Waldorfská pedagogika vychází z antroposofické antropologie Rudolfa Steinerja (1861-1925), která si všímá zákonitostí vývojových kroků dítěte a mladého člověka, proměny a rozvoje jeho vztahu ke světu a jeho schopnosti učit se. Učební plán, metody a obsahy výuky waldorfské školy jsou z tohoto poznání přímo odvozeny. Na základě Steinerovy antropologie vzniklo od r. 1919 až do současnosti na celém světě několik tisíc pedagogických a léčebně-pedagogických zařízení. Na výchovu je ve waldorfských školách nahlíženo jako na vývojový proces, v němž jsou určité předměty zaváděny ve specifických fázích individuálního rozvoje osobnosti. Smyslem je upravit učební plán potřebám a postupně se rozvíjejícím schopnostem dítěte.

TŘÍDNÍ UČITEL

Na pouti základní školou provází dítě po celou dobu třídní učitel, který v epochách vyučuje obvykle všechny hlavní předměty. Každý učitelův krok v práci s učební látkou tedy odpovídá dětským vývojovým potřebám. Učitel se tak stává do značné míry architektem učebního plánu, jeho kompetence jsou v tomto ohledu mimořádně široké.

VÝCHOVA ČLOVĚKA

Waldorfské učitelé usilují o výchovu svobodných lidí (u nichž byly svobodně rozvinuty jejich přirozené potenciality), nevštěpují jim tedy určitý světový názor. Spíše usilují o rozvinutí vloh svých žáků do té míry, aby ti byli v dospělosti schopni vlastní orientace, samostatného, odpovědného a sociálně pozitivně zaměřeného jednání. Jde tedy o to:

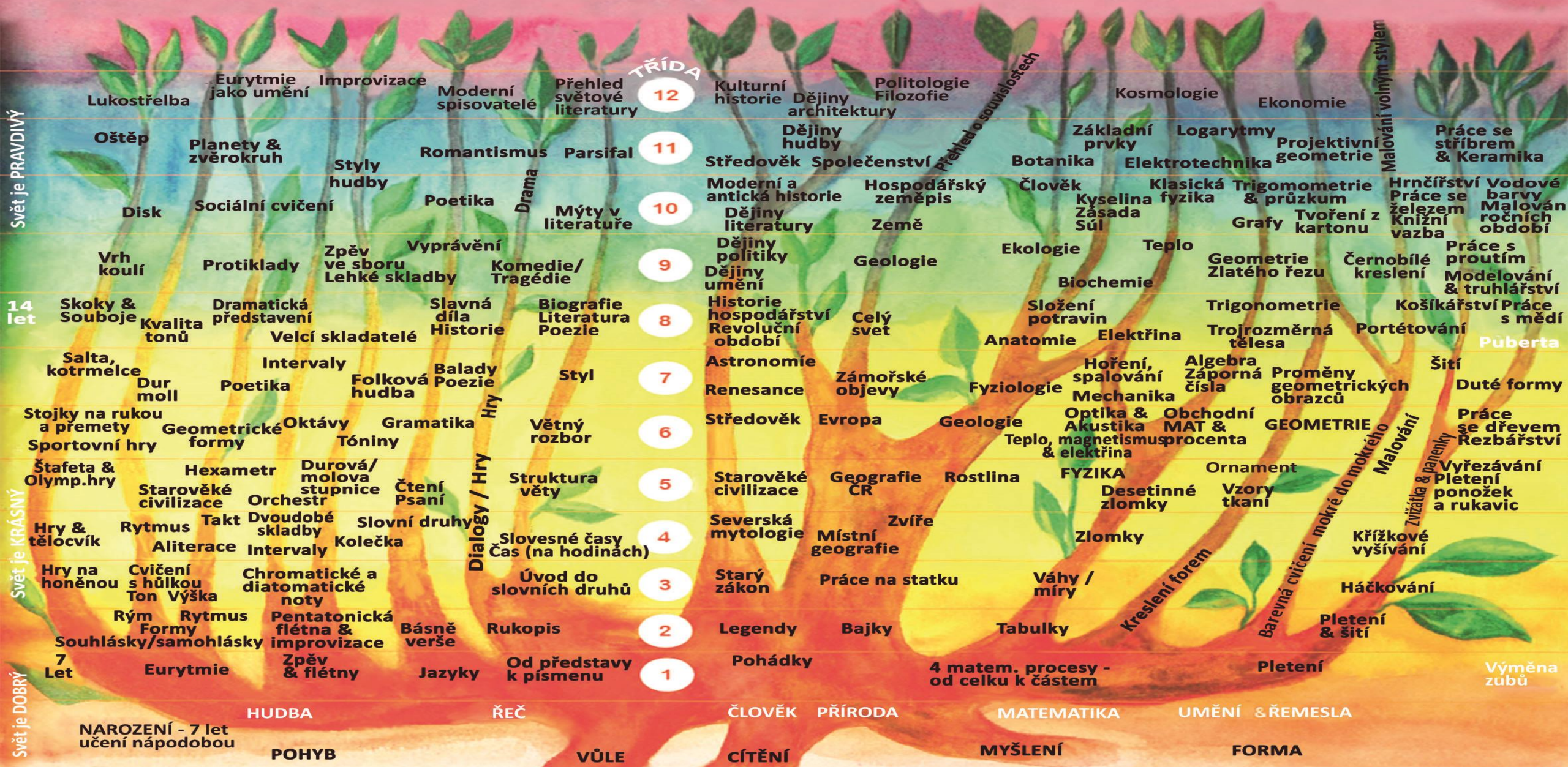
„vychovávat lidi, kteří jsou schopni vnímat všechno, co se děje ve světě, kteří mohou každého dne, vidi říkají nového, své pochty své úsudky vyvíjet podle této novosti. Nesmíme vychovávat lidi spokojené se sebou, uzavřené do svého nitra, nýbrž musíme vychovávat lidi, kteří mohou svobodně a otevřeně předstupovat před svět a kteří mohou svobodně a otevřeně jednat ve smyslu toho, co je prospěšné světu.“ (R. Steiner).

SOULAD

V učebním plánu waldorfských škol je také patrná snaha dosáhnout souladu mezi vědou, uměním a duchovními hodnotami. Právě tento soulad pravdy (vědy), krásy (umění) a dobra (duchovních hodnot) se má stát základem pro vhodné vzdělání.

Co se učí ve waldorfské škole

Waldorfský Třídní učitel

Provází své žáky od 1. do 8.- 9. třídy
(ideálně)

Obvykle vyučuje všechny epochové
předměty

Každý učitelův krok odpovídá dětským
vývojovým potřebám

Waldorfský třídní učitel je architektem
učebního plánu, jeho kompetence jsou
v tomto mimořádně široké

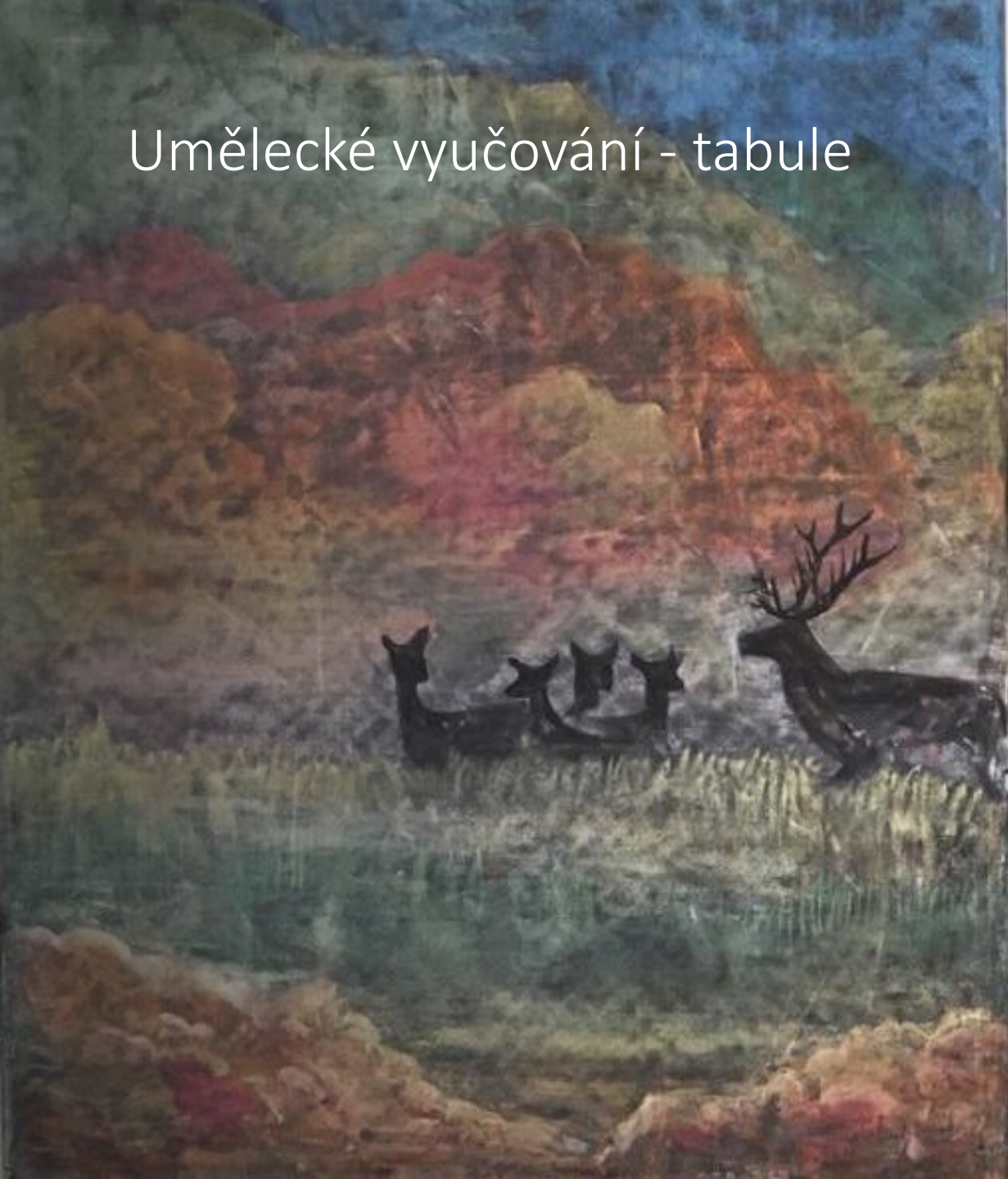

Epochové vyučování

- Zahájení – průpověď (odlišná pro 1. a 2. stupeň)
- Vyučování hlavních předmětů (matematika, mateřský jazyk, literatura, čtení, fyzika, chemie, biologie, dějepis, zeměpis a další) probíhá v tzv. epochách – dvouhodinový vyučovací blok (120 min.).
- Epochové vyučování se dělí na část rytmickou, vyučovací a vyprávěcí.
- Epocha trvá 3 týdny (někdy 2 nebo 4) a vyučuje se jeden předmět, případně jedno dané téma.
- Další předměty se vyučují v klasických vyučovacích hodinách (HV, TV, VV, cvičné hodiny (45 min.) – Čj a M, cizí jazyky).

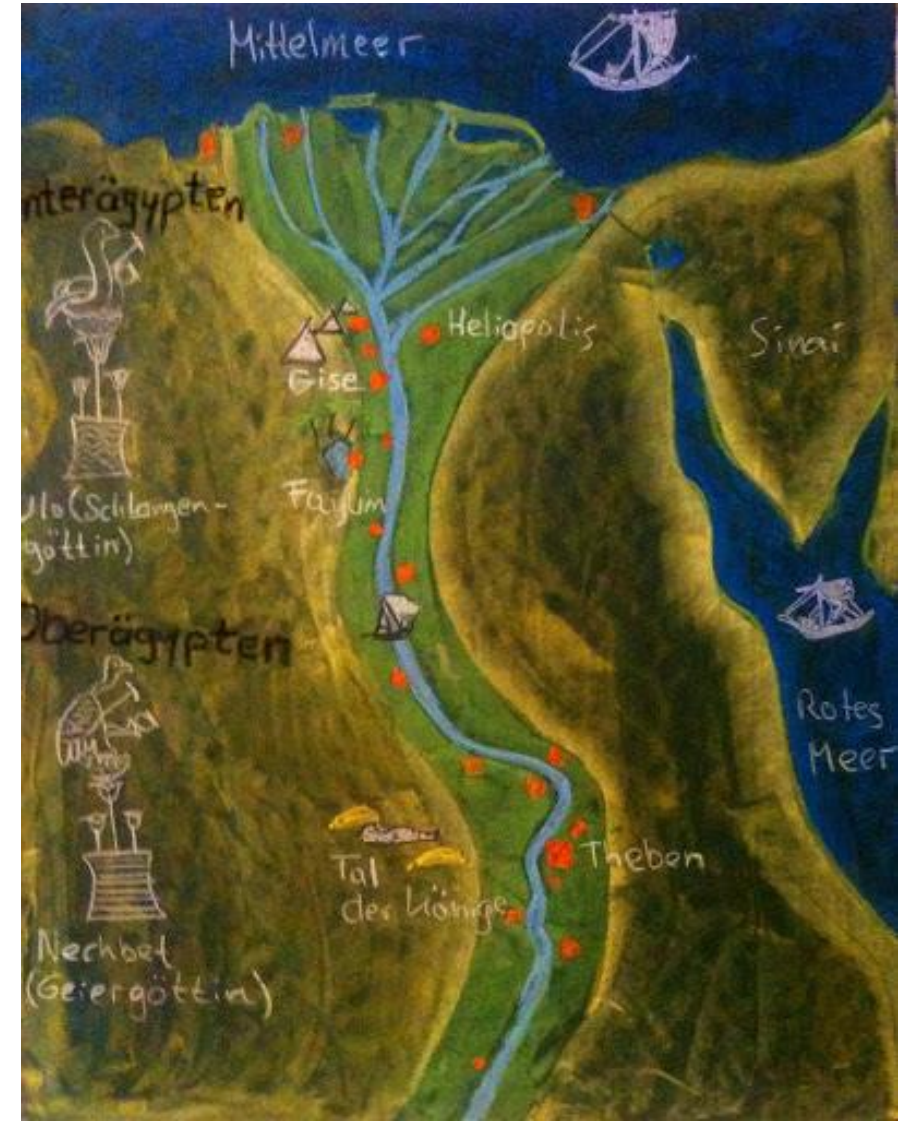
Umělecké vyučování - tabule

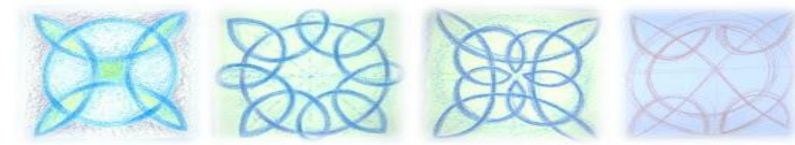
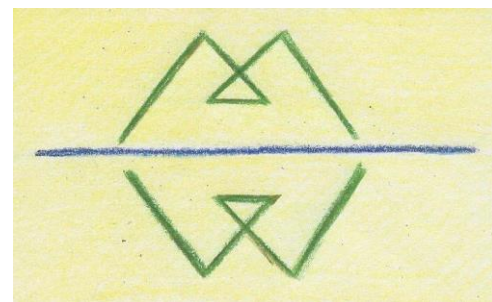
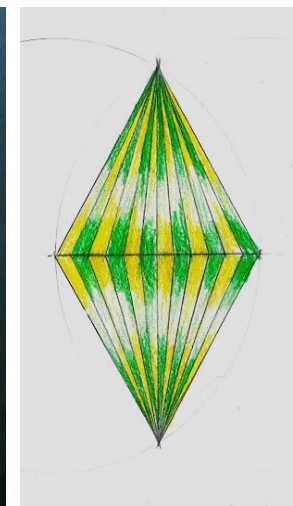
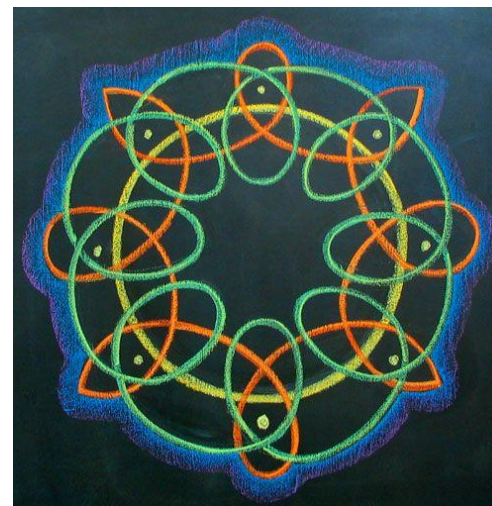
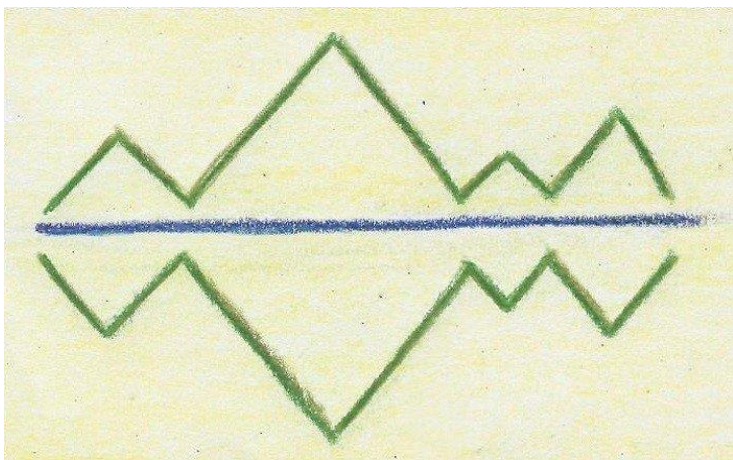

Kreuzgang
im Kloster

Kreslení forem

Slovní hodnocení na waldorfské škole

Motivace k učení **není** na waldorfské škole **vnější**, tedy v podobě známek.

Waldorfská pedagogika si klade za cíl **rozvít dítě zevnitř** – probouzet a podporovat celkový rozvoj osobnosti dítěte.

Slovní hodnocení je **hlubokou úvahou učitele nad dítětem**, nad jeho schopnostmi a předpoklady k další práci.

Hodnocení je zaměřeno na **individuální pokrok žáka**, ne na jeho srovnání s jakousi hypotetickou látkou.

Kolegium učitelů waldorfské školy

- Základem společenství waldorfské školy je **kolegium učitelů**, které si každý čtvrtek odpoledne vytváří na **konferenci** prostor, kde lze spolupracovat na školních tématech, otázkách a úkolech.
- **Středem úsilí o poznání je dítě.**
- Studují Všeobecnou nauku o člověku, zamýšlejí se nad projevy doby, ale především vytvářejí důkladný obraz jednotlivých dětí, sdělují si zkušenosti z jednotlivých epoch.
- **Zabývají se otázkami vedení školy.**

Studium waldorfské pedagogiky

V současné době probíhají tyto semináře:

- Seminář pro učitele základních škol v Brně, Příbrami a Praze>> www.waldorfskapedagogika.cz
- Seminář pro učitele základních škol v Praze a Semilech. Informace na>> www.awaldorf.cz
- Seminář pro učitele základních škol v Praze >> www.waldorf.zuzak.com
- Letní kurz waldorfské pedagogiky v Semilech. Informace na petrachot@centrum.cz
- Seminář pro učitelky mateřských škol >> www.awms.cz

Zajímavé odkazy

- <http://iwaldorf.cz/>
- <https://www.waldorfschule-uhlandshoehe.de/unsere-schule/geschichte/>
- <https://www.waldorf-ideen-pool.de/>

Děkuji Vám za pozornost

Jan Boněk

jan.bonek@seznam.cz